

درآمدی بر کلام جدید

علی ربانی گلپایگانی

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۹	پیشگفتار
۱۱	مقدمه‌ی مؤلف

بخش اول: آشنایی با علم کلام و کلام جدید

۱۵	فصل اول: تعریف و نامگذاری علم کلام
۱۵	تعریف علم کلام
۱۸	وجه تسمیه
۲۳	فصل دوم: هدف و ضرورت علم کلام
۲۳	اهداف علم کلام
۲۵	جایگاه و ضرورت علم کلام
۲۷	فصل سوم: موضوع و مسائل علم کلام
۲۷	موضوع علم کلام
۳۰	مسائل علم کلام
۳۳	فصل چهارم: علم کلام و علوم دیگر
۳۳	کلام و علوم درون دینی
۳۴	کلام و علوم برون دینی
۳۵	کلام و فلسفه دین
۳۹	فصل پنجم: تاریخ و تطور علم کلام
۳۹	تحلیل تاریخی
۴۱	نتایج بحث
۴۲	نقد دو دیدگاه
۴۳	نقش فلسفه در تحول علم کلام
۴۶	علوم تجربی و تحول علم کلام
۴۹	فصل ششم: کلام جدید
۴۹	کلام جدید در جهان مسیحیت
۵۳	کلام جدید در جهان اسلام
۵۷	محورهای ثبات و تحول در علم کلام

۵۷	الف) محورهای ثبات
۵۸	ب) محورهای تحوّل و تجدّد
۶۱	نکته‌های تکمیلی

بخش دوم: مباحثی از کلام جدید

۶۵	فصل اول: تعریف دین
۶۵	دین در لغت
۶۶	عنصر مشترک ادیان
۶۸	تعریف عام و خاص دین
۶۹	گونه‌شناسی تعاریف دین
۷۱	تعریف‌های ذاتی دین
۷۱	تعریف‌های غایت انگارانه
۷۲	تعریف‌های اخلاق گرایانه دین
۷۳	تعریف‌های روان‌شناختی دین
۷۴	تعریف‌های جامعه‌شناختی دین
۷۶	تعریف‌هایی از دین شناسان مسلمان
۸۱	فصل دوم: منشأ دین
۸۱	دیدگاه‌های خداپاورانه
۸۲	فطرت و دین
۸۴	فطرت کمال خواهی و دین‌گرایی بشر
۸۵	حس حقیقت‌جویی و دین‌گرایی انسان
۸۷	دیدگاه‌های طبیعت‌گرایانه
۸۹	جانمندنگاری و منشأ دین
۹۲	اتکا طلبی کودکان و منشأ دین
۹۴	دورکیم و منشأ دین
۹۷	فصل سوم: نیاز بشر به دین
۹۸	دین زمینه ساز سعادت ابدی
۱۰۰	هدایت عمومی و فطرت بشری
۱۰۱	جامعیت و قداست قانون
۱۰۲	دین و حیات معقول بشر

۱۰۳	دین و پرورش فضایل اخلاقی
۱۰۵	دین و عقاید راستین
۱۰۷	فصل چهارم: قلمرو دین
۱۰۷	عقل و قلمرو دین
۱۰۹	قرآن و قلمرو دین
۱۰۹	قرآن و اهداف نبوت
۱۱۱	گستره هدایت‌های قرآنی
۱۱۲	نقد سکولاریسم
۱۱۵	فصل پنجم: زبان دین
۱۱۵	ماهیت و پیشینه بحث
۱۱۷	الف) دیدگاه‌های غیر معرفتی
۱۲۱	ب) دیدگاه‌های معرفتی
۱۲۷	فصل ششم: عقل و دین
۱۲۸	عقل در لغت و اصطلاح
۱۲۹	قرآن و تفکر عقلی
۱۳۱	جایگاه و حجیت عقل از دیدگاه روایات
۱۳۲	کارکردهای عقل در دین‌شناسی
۱۳۹	فصل هفتم: دین و عقلانیت جدید
۱۴۲	دین و عقلانیت نظام‌مند
۱۴۵	دین و عقلانیت ابزاری و سوداگرا
۱۴۶	واکنش‌ها و انتقادات
۱۴۸	فصل هشتم: عقل و ایمان
۱۴۸	چیستی ایمان
۱۵۰	دیدگاه‌های مختلف در باب نسبت عقل و ایمان
۱۵۹	فصل نهم: علم و دین
۱۵۹	پیشینه بحث
۱۶۱	علم و دین مورد بحث
۱۶۳	دیدگاه‌ها
۱۷۳	فصل دهم: تجربه دینی
۱۷۳	واژه‌شناسی تجربه دینی

۱۷۴	متعلق تجربه دینی
۱۷۵	پیشینه و انگیزه
۱۷۶	گونه‌های تجربه دینی
۱۸۵	فصل یازدهم: تکثرگرایی دینی
۱۸۵	تبیین موضوع بحث
۱۸۹	مبنای معرفت شناختی تکثرگرایی دینی
۱۹۳	مبنای دینی تکثرگرایی دینی
۱۹۵	تکثرگرایی دینی و فلسفه نبوت
۱۹۹	فصل دوازدهم: معرفت و فهم دین (۱)
۱۹۹	ضرورت فهم دین
۲۰۰	امکان فهم دین
۲۱۱	فصل سیزدهم: معرفت و فهم دین (۲)
۲۱۱	اسلام و کمال دین
۲۱۲	گونه‌های تحول در فهم
۲۱۴	تجرد معرفت و تکامل فهم
۲۱۵	فرضیه تحول تشویریک معانی
۲۱۷	فهم عصری دین
۲۲۳	فصل چهاردهم: کثرت فهم‌ها و فهم معیار
۲۲۳	طرح مسئله
۲۲۴	کثرت طولی و عرضی فهم
۲۲۵	اختلاف در ظواهر نه در نصوص
۲۲۶	عوامل اختلاف فهم‌ها
۲۲۸	معیار ارزیابی و داوری
۲۳۰	مرجعیت دینی و سیاسی
۲۳۱	نسبی‌گرایی و کثرت قرائت‌ها
۲۳۵	منابع و مأخذ

پیشگفتار

حوزه‌های علمیه شیعی، میراث دار تراث جاوید معارف و علوم آل الله، و یاسداران حریم و کیان شریعت و عقاید اسلامی‌اند. این رسالت خطیر، مسئولیت عالمان دین باور را در عرصه تعلیم و تربیت، مضاعف نموده است. دغدغه‌های همیشگی عالمان متعهد و طلاب و فضایی دل‌سوز نسبت به اصلاح و غنا بخشی کمتی و کیفی شیوه‌ها، متون و الگوهای آموزشی در راستای بالندگی و پویایی و کارآمدی نظام آموزشی حوزه، ضرورت بازنگری و اصلاح و تدوین و ارائه متون نو و بدیع و کارآمد را مورد تأکید قرار می‌دهد.

البته از یک سو، منزلت و رفعت جایگاه متون درسی در حوزه‌ها و بهره‌مندی از تراث گران سنگ و ذخایر ارزش‌مند متون قویم از صلحای سلف، و وزانت و اعتبار مؤلفان آن‌ها ایجاب می‌کند که در بازسازی و اصلاح و تدوین متون درسی، اهتمام و دقت و تأمل خاص و شایسته مبذول گردد. و از سوی دیگر، دگرگونی و تحول در گرایش‌ها، نیازها، انتظارات، شیوه‌ها و الگوهای تعلیم و تربیت، مسئولیت متولیان و متصدیان امر آموزش و پژوهش و برنامه‌ریزی درسی را در حوزه افزون می‌سازد تا به صورت مستمر با آرایه‌بندی‌ها و الگوها و قالب‌های نو و بدیع، و با ارتقای غنای محتوایی به پیرایش و تدوین متون درسی، همت گمارند.

از این رو، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران بر اساس ضرورت‌ها و نیازهای یاد شده، نسبت به اصلاح، بازسازی و تولید متون درسی اقدام نموده و ده‌ها جلد کتاب درسی را طراحی، تدوین و منتشر ساخته است و در این فرایند سعی داشته است که با حفظ اصالت و غنای محتوایی گنجینه‌های ارزش‌مند برجای مانده از عالمان گذشته، با کاربست تکنولوژی آموزشی و رعایت اصول، معیارها و الگوهای جدید، متونی متناسب با اهداف و در چارچوب برنامه‌ها و سرفصل‌های مصوب، و سطح درک و انتظارات فراگیران ارائه کند.

پیامدن این مسیر بلند و طولانی، نیازمند مساعدت و حمایت همه جانبه اساتید، صاحب نظران، مدیران و طلاب معزز است که با ارائه پیشنهادها، نقدها و دیدگاه‌هایشان ما را در بهبود بخشی و طی نمودن درست و صحیح این مسیر صعب و دشوار، یاری دهند.

در این جا فرصت را غنیمت شمرده و از تمامی دست‌اندرکاران این طرح سترگ، به ویژه مدیریت تألیف و تدوین متون، کارشناسان و مؤلف محترم تشکر نموده و تلاش خالصانه آن‌ها را ارج می‌نهم.

بمعاون الله تعالی و علیه التکلان
مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران
معاونت پژوهش